

การนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ
กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพู่เพชร
“Local Agriculture Identity” Public Policy Implementation
Case study: Phet Rose Apple

กุลสกวาว์ เลาสถิต*, ปธาน สุวรรณมงคล**

Kulsakwao Laohasthit*, Pathan Suwanmongkol**

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Rangsit University

Received: February 4, 2022 Revised: August 8, 2023 Accepted: November 7, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพู่เพชร 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคสำคัญของนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพู่เพชรไปปฏิบัติ และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพู่เพชรไปปฏิบัติ ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาระยะยาวและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ (1) ภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา เจ้าหน้าที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด (2) ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการชมพู่เพชร วิสาหกิจชุมชน (3) ภาคประชาชน ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกชมพู่เพชรสายพันธุ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านลาด อำเภอท่ายาง และอำเภอบ้านแหลม นำข้อมูลที่ได้อภิปรายวิเคราะห์โดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพู่เพชร ประกอบด้วย 1) การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ เริ่มจากรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 จากนั้นจึงเร่งส่งเสริมให้สินค้า OTOP ที่มีอยู่ได้จดทะเบียนขึ้นเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือ GI เพื่อยกระดับสินค้าและกระจายรายได้สู่ชุมชน ซึ่งมีกระบวนการการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ 4 ระดับคือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และผู้รับผลประโยชน์จากนโยบาย 2) การประสานงานระหว่างหน่วยงานปฏิบัติ ซึ่งมีการประสานงาน 4 ระดับ คือ การบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การประสานงานระหว่างหน่วยงานปฏิบัติกับผู้ปฏิบัติ การประสานงานภายในหน่วยงานปฏิบัติและผู้รับผลประโยชน์จากนโยบาย และการประสานงานภายในหน่วยงานปฏิบัติด้วยกัน และ 3) การนิเทศและการติดตามผล ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ ระดับกระทรวงและระดับกรม และระดับจังหวัด ด้านปัญหาและอุปสรรคสำคัญของนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพู่เพชรไปปฏิบัติ พบว่า มีปัญหาด้านกฎหมาย/ระเบียบ ด้านสมรรถนะของหน่วยงาน ด้านการสนับสนุนเชิงนโยบาย ด้านการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของภาคประชาชน และด้านความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมและวัฒนธรรมทางสังคม สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพู่เพชรไปปฏิบัติ พบว่า 1) ภาคประชาชนต้องร่วมมือกันผลักดันให้ภาครัฐ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการประชุมคณะกรรมการ

บริหารจัดการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระดับจังหวัดที่มีอยู่เดิมหรือแต่งตั้งขึ้นใหม่แทนชุดเดิมที่แต่งตั้งมาเป็นระยะเวลานานแล้ว เพื่อร่วมกันดำเนินการปรับปรุงกระบวนการขอใช้ตราสัญลักษณ์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ชมพูเพชร รวมทั้งขจัดปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินการขอใช้ตราสัญลักษณ์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ชมพูเพชรให้ประสบผล 2) ภาครัฐต้องมีการรณรงค์เพื่อสื่อสารให้เกษตรกรได้ตระหนักถึงประโยชน์จากการใช้ตราสัญลักษณ์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ, เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น, ชมพูเพชร

Abstract

This research aimed to 1) study the process of public policy implementation, case study: Phet rose apple, 2) study problems and obstacles in public policy implementation, case study: Phet rose apple, and 3) present guidelines of public participation in public policy implementation, case study: Phet rose apple. This qualitative research was done by documents studying and analysis, In-depth Interview, and focus group. The main informants were (1) government sector : Department of Intellectual Property officers, Provincial Commercial officers, Governor and Deputy Governor, (2) private sector : “Phet rose apple” community enterprise, and (3) public sector : “Phet Sai Rung rose apple” farmers in Muang District, Ban Lat District, Tha Yang District, Ban Laem District. Collected data were analyzed by an analytical descriptive.

The findings revealed that process of public policy implementation, case study: Phet rose apple consisted of 1) transmitting policy to action that started from Taksin Shinnawat government enacted Geographical Indications (GI) act in 2003, then promoted OTOP products to be GI product to enhance products and community incomes. There were 4 levels of transmitting policy to action; central government administration, regional government administration, local government administration, and the policy beneficiaries, 2) coordination among sectors that had 4 levels; central and regional government administration, sectors and implementors, sectors and policy beneficiaries, and different sectors, 3) supervision and follow-up that could be divided into 2 levels; ministry and department, and province. There were problems and obstacles, in public policy implementation, case study: Phet rose apple, in laws and regulations, sector competencies, policy supporting, public participation, and belief, values behavior, social culture. Guidelines of public participation in public policy implementation, case study: Phet rose apple were 1) public sector cooperation in pushing government sector, governor, to set a meeting of the recent GI committees or accredit a new one in order to adjust the process of applying for using a GI Phet rose apple sticker, and to dispel problems and obstacles in public policy implementation, case study: Phet rose apple, 2) government sector promotion to farmers’ awareness in uses of Gi sticker.

Keywords: Public Policy, Local Agriculture Identity, Phet rose apple

บทนำ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ถือเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสินค้าส่งออกของประเทศไทยให้มีมูลค่าสูงขึ้น สอดคล้องกับรัฐบาลที่กำลังเดินหน้าพัฒนาและยกระดับสินค้าไทยให้มีศักยภาพและได้รับการรับรองในเวทีโลก ซึ่งรัฐบาลยกให้การส่งเสริมให้เกิดการขึ้นทะเบียนสินค้า GI ให้เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญ โดยนอกจากจะสร้างมูลค่าสินค้าของไทยที่ส่งออกเป็นไปยังต่างประเทศให้มีมูลค่าทางสินค้าที่เพิ่มมากขึ้นแล้ว ยังสามารถทำให้สินค้าดังกล่าวมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นด้วย รวมถึงเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ในปี 2558 รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันประเด็นสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่น โดยมีการส่งเสริมการขึ้นทะเบียนรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การส่งเสริมการสร้างแบรนด์สินค้าของเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นและการสร้างความต้องการของสินค้าด้วยการสร้างเรื่องราวของสินค้าให้เป็นที่ยอมรับและยอมรับในคุณภาพทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งการผลักดันการส่งออกสินค้าการเกษตรอัตลักษณ์ไทยและสินค้าที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สู่ตลาดโลก พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางอีกครั้ง (รายการศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, 14 เมษายน 2560)

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า นโยบายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวเป็นนโยบายแบบบนลงล่าง (Top down policy) ที่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ในกระบวนการของนโยบายซึ่งอาจส่งผลให้ขาดความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสียในระดับชุมชนและทำให้มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตาม ประเด็นเชิงนโยบายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ถูกส่งผ่านไปยัง นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งได้มอบหมายให้ปลัดกระทรวงพาณิชย์ประสานกับผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศเพื่อให้มีการคัดสรรสินค้าพื้นถิ่น สินค้าชุมชนที่มีปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่สามารถผลักดันให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 ที่มีอยู่เดิม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการสร้างมูลค่าของสินค้าตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง

นับแต่ตั้งแต่ พ.ศ.2558 จนถึงปัจจุบันมีสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่นขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปแล้วจำนวน 135 รายการจาก 77 จังหวัด ได้แก่ สินค้ากลุ่มหัตถกรรม 15 รายการ สินค้ากลุ่มผ้าฝ้ายและผ้าไหม 11 รายการ สินค้าข้าว 15 รายการ สินค้าเกษตรปรุงแต่ง 26 รายการ สินค้าผักและผลไม้ 66 รายการ และสินค้าประเภทไวน์ 2 รายการ โดยมีสินค้าที่ได้รับตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว 99 รายการ หากพิจารณากระบวนการดำเนินการพัฒนาสินค้าเกษตรตามนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น 3 ขั้นตอน อันได้แก่ 1) การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI 2) การทำการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างชื่อเสียงให้กับสินค้ารวมทั้งแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และ 3) การผลักดัน สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สู่ตลาดโลก พบว่า ชมพูเพชรได้รับการพัฒนาเพียงขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI แต่ยังขาดการพัฒนาอีก 2 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ 2 การทำการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างชื่อเสียงให้กับสินค้าและแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และขั้นตอนที่ 3 ได้แก่ การผลักดัน สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สู่ตลาดโลก

ในกรณีของจังหวัดเพชรบุรี มีสินค้าการเกษตรที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 2 สินค้า ได้แก่ มะนาวเพชรบุรี และชมพูเพชร ซึ่งในกรณีของมะนาวเพชรบุรีได้มีการดำเนินการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เมื่อพ.ศ. 2551 และได้รับตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปแล้วในปี 2556 รวมเวลาประมาณ 5 ปี แต่สำหรับชมพูเพชรที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนฯ ในปีเดียวกับมะนาวเพชรบุรีและได้รับการขึ้นทะเบียนฯ ในพ.ศ. 2553 แต่จนถึงปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2564) รวม 11 ปี ก็ยังไม่ได้รับตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าอะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การนำนโยบายการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของรัฐบาลจึงยังไม่ประสบผลสำเร็จตามกระบวนการของนโยบายในขั้นตอนสุดท้ายคือ การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายไปสู่เป้าหมายสุดท้ายคือ การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันสินค้าในระดับระหว่างประเทศไม่อาจเป็นไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการ การนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพูเพชร
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคสำคัญ ของการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพูเพชร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพูเพชร

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพูเพชร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพูเพชร ทั้งสิ้น 39 คน ผู้ให้ข้อมูล ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยคำนึงถึงความสมัครใจและความร่วมมือในการให้ข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะเวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการศึกษา รวม 1 ปี (2564) มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามเชิงลึก โดยมีรายละเอียดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้
 - 1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการกำหนดเป็นเนื้อหาและขอบเขตของข้อสัมภาษณ์
 - 2) กำหนดเนื้อหาของข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องที่ศึกษาและมีลักษณะที่ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์สามารถตอบให้ข้อเท็จจริงได้
2. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้
 - 1) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร งานวิจัย และพระราชบัญญัติ รวมทั้งข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะด้านเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ

2) รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีรายละเอียดตรงตามที่ต้องการ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Dept Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด มานำวิเคราะห์และสังเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความชัดเจนของนโยบาย 2) ด้านลักษณะของนโยบาย 3) ด้านกฎหมาย และระเบียบ 4) ด้านสมรรถนะของหน่วยงาน 5) ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ 6) ด้านการสนับสนุนเชิงนโยบาย 7) ด้านการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของภาคประชาชน 8) ด้านความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา กระบวนการ การนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพูเพชร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการรายงานผลการศึกษาออกเป็น 3 ประการคือ

1.1 การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ

การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติสามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1.1.1 ระดับการบริหารราชการส่วนกลางหลังจากมีการแถลงนโยบาย กระทรวงได้มีการเตรียมความพร้อมในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายคือ กรมทรัพย์สินทางปัญญาโดยมีหน้าที่ดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 2) พิจารณาคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 3) การอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 4) การจัดระบบควบคุมคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งการตรวจสอบภายในและการตรวจสอบภายนอก 5) การส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มช่องทางขายให้กับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1.1.2 ระดับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ผู้วิจัยพบว่า การบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่

1) จังหวัด เป็นส่วนราชการที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายระดับล่าง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ที่มีบทบาทในการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นของจังหวัดขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อาทิ เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานการค้าภายในจังหวัด

2) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญเพราะรับนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการบริหารราชการส่วนกลางคือ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ มาปฏิบัติ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมีหน้าที่หลัก

ดังนี้ (1) ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ให้ความรู้เกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปที่สนใจ (2) ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการ ในการดำเนินการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (3) คัดเลือกสินค้าเกษตรที่มีความเป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่นเพื่อผลักดันสู่การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (4) ตรวจสอบควบคุมคุณภาพของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค (5) การควบคุมตรวจสอบการใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เป็นไปตามระเบียบกรมทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย พ.ศ.2551 (6) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนช่วยเหลือผู้ประกอบการในการพัฒนาสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (7) สร้างโอกาสทางการตลาด เพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้กับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น การทำ MOU กับห้างสรรพสินค้า การจัดงานแสดงสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

3) สำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการนำนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นการขอขึ้นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปปฏิบัติในพื้นที่และเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับผู้ผลิต หน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ ได้แก่ 1) ให้การสนับสนุนจังหวัดและเจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัดในการพิสูจน์ความเป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นของสินค้าเกษตร ลักษณะพิเศษสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งผลิตสินค้า ฐานข้อมูลเกี่ยวกับของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร ความรู้ทางการเกษตร เช่น การปลูก การบำรุงรักษา ระยะเวลาการจัดเก็บผลผลิต โรคพืชที่พบในสินค้าเกษตร เป็นต้น 2) สนับสนุนให้ความรู้ ความมั่นใจกับวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกร และช่วยแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 3) เตรียมความพร้อมให้กับวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรในการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 4) ลงทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อเก็บไว้เป็นฐานข้อมูล 5) เตรียมความพร้อมให้กับวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรเพื่อรับการตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานสินค้าเกษตรสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ระบบควบคุมภายใน (Internal Control) ทั้งในทั้งระดับผู้ผลิตและระดับพื้นที่ ทั้งกระบวนการผลิต และการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability)

4) สำนักงานการค้าภายในจังหวัด เป็นหน่วยงานสนับสนุนที่มีความสำคัญในการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติในด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด ซึ่งสำนักงานการค้าภายในจังหวัด มีหน้าที่ ดังนี้ 1) สร้างช่องทางการตลาด จัดพื้นที่จำหน่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศ 2) ส่งเสริมผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีโอกาสเข้ามาทำการตลาดในโมเดิร์นเทรด 3) ส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศ 4) ช่วยเหลือผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของตลาด 5) ส่งเสริมให้แหล่งผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นที่รู้จักและต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

1.1.3 ระดับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนราชการเหล่านี้มีบทบาทสำคัญใน

การขับเคลื่อนนโยบายระดับล่างเนื่องจากเป็นเจ้าของพื้นที่แหล่งผลิตสินค้าและมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกับเกษตรกรและผู้ประกอบการในพื้นที่ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนและส่งเสริมสินค้าเกษตรสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ย่อมส่งผลดีและเอื้อประโยชน์ให้กับชุมชน อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นหน่วยงานราชการที่สามารถยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสินค้าเกษตรในนามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อีกด้วยเพราะมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546

1.1.4 การถ่ายทอดนโยบายไปยังผู้รับประโยชน์จากนโยบาย นโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานของภาครัฐ รัฐบาลเป็นแกนนำในการกำหนดนโยบายเพื่อจัดทรัพยากรต่างๆให้กับพลเมืองโดยรวมหรือที่เรียกว่า ผู้รับผลประโยชน์จากนโยบาย นโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้รับผลประโยชน์จากนโยบาย คือ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกและผู้ประกอบการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งผู้รับผลประโยชน์จากนโยบายเหล่านี้ถือเป็นหน่วยสำคัญที่จะต้องมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับจากนโยบาย สำหรับผู้รับผลประโยชน์จากนโยบาย ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก และผู้ประกอบการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1.2 การประสานงานระหว่างหน่วยงานปฏิบัติ

การประสานงานระหว่างหน่วยงานปฏิบัติ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1.2.1 การประสานงานระหว่างการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่

1) หนังสือคำสั่งราชการ เพื่อดำเนินการส่งสารไปยังส่วนราชการทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยในส่วนราชการพบว่ามีการนำระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (E-office) เข้ามามากับงานสารบรรณ

2) มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาในการประสานงานระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค คือการใช้ระบบการประชุมออนไลน์เช่น โปรแกรมซูม (Zoom Cloud Meeting) โปรแกรม Google Meet โปรแกรม Line video call ซึ่งเป็นระบบสื่อสารการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ที่สามารถรับส่งข้อมูลภาพและเสียงได้

3) กรมทรัพย์สินทางปัญญา มีการจัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์ระเบียบขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทาง www.ipthailand.go.th เพื่อเป็นข้อมูลและเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเพิ่มความเข้าใจให้กับประชาชนโดยทั่วไปที่สนใจ

1.2.2 การประสานงานระหว่างหน่วยงานปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ได้แก่

1) หนังสือคำสั่งราชการ การออกหนังสือคำสั่งราชการเพื่อติดต่อประสานงาน การขอความร่วมมือในการปฏิบัติงาน เชิญหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบขั้นตอนการปฏิบัติงาน เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดออกหนังสือราชการจากหน่วยงานเชิญนักวิชาการเกษตรของสำนักงานเกษตรจังหวัดเพื่อเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการคัดเลือกสินค้าเกษตรของจังหวัดเพื่อขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพราะมีความเชี่ยวชาญในเรื่องผลผลิตทางการเกษตร

2) การจัดการประชุม การจัดการประชุมเป็นการรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการดำเนินนโยบายให้ประสบผลสำเร็จ เป็นการหารือกันระหว่างหน่วยงานหรือในหน่วยงานเดียวกันเพื่อการ

แก้ปัญหาและขจัดอุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินนโยบายเป็นการหาผลสรุปที่ทุกฝ่ายพึงพอใจและเห็นพ้องต้องกัน

3) การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการประสานงานคือระบบการประชุมออนไลน์ เช่น โปรแกรมซูม (Zoom Cloud Meeting) การประชุมผ่านไลน์วิดีโอคอล มาใช้ในการจัดประชุมระหว่างหน่วยงานในภูมิภาคกรณีอยู่ในสถานการณ์โรคระบาดเพื่อลดความเสี่ยงการแพร่กระจายของโรค ทั้งยังเป็นการลดระยะเวลาในการเดินทาง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี จัดการประชุมหน่วยงานในจังหวัดที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าเกษตรชนิดใหม่

4) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดทุกจังหวัด ได้จัดทำข่าวสารประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ www.oic.go.th ถึงแนวทางการปฏิบัติงานการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และข่าวสารต่างๆ ที่น่าสนใจเพื่อสร้างความเข้าใจต่อเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานและประชาชนที่สนใจในสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1.2.3 การประสานงานระหว่างหน่วยงานปฏิบัติกับผู้รับผลประโยชน์จากนโยบาย ได้แก่

1) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดได้ประสานงานกับวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกและผู้ประกอบการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หลายรูปแบบ ดังนี้ (1) การประสานงานอย่างเป็นทางการ ด้วยเอกสารประชาสัมพันธ์ และจดหมายขอความร่วมมือ (2) เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัดชี้แจงกระบวนการทำงานด้วยตนเองเมื่อมีการนัดประชุม (3) สำนักงานเกษตรอำเภอ ได้จัดทำหนังสือคำสั่งราชการ ขอความร่วมมือไปถึงวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก เพื่อเชิญเข้าร่วมประชุมรับฟังขั้นตอนการปฏิบัติงานการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1.3 การนิเทศและการติดตามผล

การนิเทศและการติดตามผล สามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1.3.1 การนิเทศและการติดตามผลการปฏิบัติงานระดับกระทรวงและระดับกรม เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ พ.ศ. 2548 มีผู้ตรวจการระดับกระทรวงรับผิดชอบและมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐเฉพาะในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกระทรวงและผู้ตรวจการระดับกรม รับผิดชอบและมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐเฉพาะในขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงและกรม ผู้ตรวจการระดับกระทรวงและระดับกรมจะชี้แจง แนะนำ หรือทำความเข้าใจกับหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติหรือการดำเนินการปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาลและตรวจสอบว่าหน่วยงานได้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งของนายกรัฐมนตรี การปฏิบัติงานเป็นไปตามความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์และสัมฤทธิ์ตามนโยบายของรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนยุทธศาสตร์หรือไม่ โดยจะทำการตรวจราชการประจำปีตามรอบปีงบประมาณ(ที่มา:ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548

1.3.2 การนิเทศและติดตามผลระดับจังหวัด หน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการนำนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปปฏิบัติในระดับจังหวัด คือ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ซึ่งจะต้องทำรายงานการปฏิบัติงานการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เสนอต่อสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ทุกๆ 6 เดือน และมีผู้ตรวจราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ลงพื้นที่ตรวจงานทุกๆ 6 เดือน เพื่อติดตามและประเมินผลความคืบหน้า รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายมาปฏิบัติในพื้นที่ พร้อมทั้งให้การเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหา กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในระดับจังหวัด

2. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคสำคัญ ของการนำนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น การขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพู่เพชร สามารถรายงานได้เป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านกฎหมาย/ระเบียบ

เมื่อมีการวิเคราะห์ระเบียบและกฎหมายของการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ของชมพู่เพชร ระเบียบและกฎหมายในขั้นตอนแรกคือ ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียน ชมพู่เพชรมีคุณสมบัติพิเศษตรงกับมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความเป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่ชัดเจน มีความเชื่อมโยงกับแหล่งผลิต ชมพู่เพชรผลิตได้เฉพาะพื้นที่โดยรอบของแม่น้ำเพชรบุรีโดยมีระยะห่างจากแม่น้ำเพชรบุรีไม่เกิน 1.5 กิโลเมตรมีแผนการควบคุมการผลิตมีมาตรฐาน GAP การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices) ซึ่งมีสำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นผู้รับรองและสนับสนุนข้อมูลของเกษตรกรแต่ละราย ในขั้นตอนการกรอกข้อมูล การรวบรวมเอกสารเจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการส่วนจังหวัดเป็นผู้ยื่นการขอขึ้นทะเบียนในนามนิติบุคคลตามระเบียบของกรมทรัพย์สินทางปัญญา หลังจากชมพู่เพชรขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการชมพู่เพชรมีหน้าที่เพียงกรอกใบสมัครสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่จะประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อจัดทำเป็นระเบียบสมาชิกโดยแยกกลุ่มระหว่างผู้ผลิตและผู้ประกอบการแยกจากกัน แต่ในขั้นตอนที่ 2 คือ การขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์ ระเบียบกรมทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 ต้องมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและแผนการควบคุมตรวจสอบสำหรับสมาชิกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผู้ผลิตและผู้ประกอบการชมพู่เพชร ในปีงบประมาณ 2556 กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดจ้างมหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ดซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและแผนการควบคุมตรวจสอบชมพู่เพชรและนำมาใช้กับวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการชมพู่เพชร ซึ่งต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานและการควบคุมตรวจสอบชมพู่เพชรอย่างเคร่งครัด แต่ผู้ผลิตและผู้ประกอบการชมพู่เพชรอ้างว่า แผนการควบคุมตรวจสอบในคู่มือการปฏิบัติงานที่จัดทำขึ้นมีระเบียบข้อบังคับที่มากเกินไป ทั้งยังมีขั้นตอนการตรวจสอบทั้งในระดับจังหวัด ระดับการควบคุมทั้งภายในและภายนอก อีกทั้งตราสัญลักษณ์ยังต้องมีการต่ออายุทุก 2 ปี ระเบียบข้อบังคับก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและแนวทางการปลูกชมพู่ของเกษตรกร จึงไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวได้ ชมพู่เพชรจึงประสบความสำเร็จในขั้นตอนแรกคือการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ในขั้นตอนที่ 2 การขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์(สติ๊กเกอร์) ยังไม่สามารถทำได้

ผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มมีความเห็นแตกต่างกันโดยกลุ่มบุคลากรภาครัฐเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรไม่ได้ให้ความเห็นในระหว่างการประชุมเพื่อเก็บข้อมูลในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานการควบคุมคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีชมพู่เพชร แต่กลุ่มภาคเอกชน และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกชมพู่เพชรสายรุ้งเห็นว่าการจัดทำคู่มือฯ ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการปลูกชมพู่เพชร

2.2 ด้านสมรรถนะของหน่วยงาน มีรายละเอียด ดังนี้

1) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ไม่ได้รับงบประมาณโดยตรงในการดำเนินการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใดทั้งชมพูเพชรและมะนาวแป้น แต่มีงบประมาณจากส่วนกลางคือ กรมทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนของการจัดจ้างกับมหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ดในการดำเนินการทั้งหมดของการขอขึ้นทะเบียน ทั้งขั้นตอนการขึ้นทะเบียนในปี 2551 และการขอใช้ตราสัญลักษณ์ในปี 2556 โดยไม่ได้ผ่านมาทางสำนักงานพาณิชย์จังหวัด แต่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดต้องหางบประมาณด้วยตนเองไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ชมพูเพชร การนำเกษตรกรไปขายชมพูเพชรในงานสินค้าประจำปีของจังหวัดภาคกลางตอนล่าง สำนักงานพาณิชย์จังหวัดต้องของบประมาณไปยังกลุ่มจังหวัดท่องเที่ยวภาคกลางตอนล่าง เพื่อนำงบประมาณมาเป็นค่ารถที่พนักกับเกษตรกรชมพูเพชรนำสินค้าเข้าร่วมในกิจกรรมในจังหวัดต่างๆที่เข้าร่วมกิจกรรม หรือการของบประมาณจากจังหวัดก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้ว่าราชการจังหวัดอีกว่าจะเห็นความสำคัญของสินค้า GI หรือไม่ ที่ผ่านมาใน ปี 2562 เคยของบประมาณในการจัดจ้างคณะกรรมการลงพื้นที่ตรวจสอบคุณภาพตามคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อผลักดันการใช้ตราสัญลักษณ์ของชมพูเพชรอีกครั้ง แต่ไม่ได้รับการอนุมัติ เนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัดเล็งเห็นความสำคัญของขนมหวานเมืองเพชรมากกว่า ส่วนปัญหาที่มีอยู่ในขณะนี้ จังหวัดเพชรบุรีกำลังขอขึ้นทะเบียน GI ของกล้วยหอมทองกับสับปะรดฉีกตา ตอนนี้ได้ยื่นเรื่องการขอขึ้นทะเบียนของกล้วยหอมทองไปที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาเรียบร้อยแล้ว แต่เรื่องยังคงค้างอยู่เนื่องจากไม่สามารถแยกแยะความต่างกับกล้วยหอมทองของปทุมธานีที่จดทะเบียน GI ไปก่อนหน้านี้ได้ ซึ่งหากจะหาความต่างกันที่ความหวานต้องมีการพิสูจน์กันในห้องแล็บต้องมีค่าใช้จ่ายในการเช่าห้องแล็บ ทางสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจึงอยากได้งบประมาณในการจัดสร้างห้องแล็บและจัดจ้างนักวิจัย เพื่อประโยชน์ในการขอขึ้นทะเบียนสินค้า GI ของจังหวัดเพชรบุรีหรือจังหวัดอื่นๆที่อยู่ใกล้เคียงต่อไป

2) สำนักงานเกษตรจังหวัด ไม่ได้รับงบประมาณในการดำเนินการเพื่อขึ้นทะเบียนสินค้า GI เนื่องจากอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด นอกจากนี้ เพียงแต่มีคำสั่งให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณาและรับรองผลการตรวจระบบคุณภาพและมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หลังจากขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เรียบร้อยแล้ว ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์คือสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและขอความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ตอนนั้นจะเป็นมหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด นอกจากนี้ เกษตรอำเภอก็มีหน้าที่ประจำลั่นมืออยู่แล้ว แต่เมื่อมีนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในเรื่องของเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย ก็เป็นหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวง ต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ สินค้า GI แต่เป็นเพียงหน่วยงานสนับสนุน และในการปฏิบัติงานก็ต้องยึดคู่มือรวมทั้งกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ที่มีกฎหมายรองรับ (สัมภาษณ์ นักวิชาการสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเพชรบุรี ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2564)

3) องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานสนับสนุนของราชการที่เกี่ยวกับการเกษตรในพื้นที่จะมีจดหมายมาขอข้อมูลและขอความร่วมมือในการลงพื้นที่เท่านั้น แต่ไม่มีงบประมาณโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับชมพูเพชรสายรุ้งเลย นอกจาก การดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์ให้ในเพจ อบรม. ว่าเป็นสินค้า GI ประจำตำบล ภารกิจของ อบรม.จะมีเจ้าหน้าที่ด้านคุณภาพชีวิต กองสวัสดิการสังคมลงพื้นที่กับเกษตรกรจังหวัดในเรื่องของการดักจับแมลงวันทอง จะตั้งเครื่องดักจับแมลงวันทอง หมู่บ้านละ 2 จุด ซึ่งเป็นงบของเกษตรจังหวัดไม่เกี่ยวกับ อบรม.แต่ในงบประมาณ ปี 2565 นี้จะมีงบประมาณในการจัดงานวันของดีตำบล

บ้านกลุ่ม ซึ่งจะมีการจำหน่ายชมพูเพชรสายรุ้งและข้าวหลามซึ่งเป็นสินค้าขึ้นชื่อของตำบล ส่วนงบประมาณอื่น ๆ ทางอ้อมได้แก่ งบประมาณทำคั้นน้ำในแม่น้ำเพชรบุรีไม่ให้ท่วมสวนชมพูเป็นงบประมาณตั้งแต่ ปี 63 64 และ 65 เป็นงบของ อบจ.จะทำคั้นน้ำตั้งแต่หมู่ 9 และหมู่ 10 ซึ่งในหมู่ 10 จะปลูกชมพูกันมาก เพราะถ้าชมพูน้ำท่วมแล้วจะออกผลช้า ไม่ทันที่จะขายในหน้าเทศกาลทำให้เกษตรกรเสียหายได้ ส่วนในเรื่องงบประมาณที่เกี่ยวกับ GI โดยตรงนั้น ไม่มีน่าจะเป็นงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงมากกว่า ตอนนี้ไม่มีหน่วยงานใดติดต่อในเรื่องของเกษตร GI มานานแล้ว (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลุ่ม จังหวัดเพชรบุรี ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564)

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของภาคประชาชน ในด้านของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกชมพูเพชรมีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกับปฏิบัติตามระเบียบการขอขึ้นทะเบียน ชมพูเพชรเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ บรรดาเกษตรกรที่ปลูกชมพูเพชรทั้ง 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านลาด อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านแหลม อำเภอเขาย้อย อำเภอชะอำ อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีได้มีการเข้าร่วมรับฟังนโยบายเข้าร่วมประชุมตามที่ทางราชการกำหนด มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุม การพาเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ตรวจสอบชมพูปลูกดูดินดูน้ำตามระเบียบการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็ผ่านไปได้ด้วยดีจนได้ขึ้นทะเบียน ในส่วนของเกษตรกรได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเกษตรกรผู้ปลูกชมพูกันอยู่ก่อนแล้ว ได้มีการคุยแลกเปลี่ยนกันอยู่ตลอด และส่วนการประชุมครั้งสุดท้าย ในเรื่องการขอใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) เครื่องหมาย GI ก็คุยกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดซึ่งได้มีการนำนักวิชาการจาก มหาวิทยาลัยนานาชาติแอสแตมฟอร์ดซึ่งทางราชการแต่งตั้งกันมา แต่ตกลงกันไม่ได้เรื่องระเบียบในคู่มือตรวจคุณภาพ เกษตรกรไม่ยอมรับ ทางนักวิชาการเขาก็บอกว่าระเบียบไม่ได้ก็เลยยังไม่ได้ใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) หลังจากนั้นก็ได้คุยกันอีก ไม่มีใครยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญเพราะต้องเอานโยบายลงมาใช้กับเกษตรกรถ้าเกษตรกรไม่ยอมรับนโยบายก็ไม่สำคัญ ทางราชการก็ควรต้องรับฟังเกษตรกรด้วย (สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเกษตรกรสวนชมพูเพชรสายรุ้ง ตำบลท่าแร้ง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีผู้ไม่ประสงค์ออกนาม เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563) นอกจากนี้ ยังมีเกษตรกรผู้ปลูกชมพูเพชรสายรุ้งรายอื่น ๆ ที่มีพื้นที่ต่างอำเภอในจังหวัดเพชรบุรีมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการที่เกษตรกรให้ความร่วมมือในช่วงที่มีการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า GI เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องราคาชมพูตกต่ำและการถูกลอกเลียนแบบจากชมพูชนิดอื่น แต่พอเป็นเรื่องการขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI กลับไม่ร่วมมือกันเพราะการที่ทางราชการโดยเฉพาะจังหวัดลงมาให้ความช่วยเหลือชมพูเพชรเป็นผลทำให้มีราคาดีและแก้ปัญหาการลอกเลียนแบบจากชมพูชนิดอื่น ทำให้เกษตรกรไม่สนใจให้ความร่วมมือเพราะต้องทำตามมาตรฐานของ GAP อยู่แล้วและได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย (ความเห็นในเรื่องนี้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกชมพูเพชร ได้แก่ สมาชิกเกษตรกรสวนชมพูเพชรสายรุ้ง อำเภอบ้านแหลม จ.เพชรบุรี, เกษตรกรเจ้าของสวนชมพูเพชรสายรุ้งสวนลุงน้อย ต.ถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี, เกษตรกรผู้ปลูกชมพูเพชรสายรุ้ง ต.ท่าไม้รวก อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี) สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มภาคเอกชนที่ว่า ปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ตรงที่มีเกษตรกรซึ่งปลูกชมพูเพชรได้ทั้ง 8 อำเภอ มากบ้างน้อยบ้าง ทั้งนี้ การจะให้เกษตรกรซึ่งปลูกชมพูเพชรทุกอำเภอรวมกันมันเป็นไปได้ยากแค่หนองสนกับบ้านกลุ่มอยู่คนละฝากแม่น้ำยังรวมประชุมกันไม่ได้เลยการที่จะทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกันย่อมจะทำได้ยากเมื่อก่อนตอนขอขึ้นทะเบียนก็มารวมกันคุยกันได้เพราะตอนนั้นชมพูราคาตกต่ำแต่หลังจากได้ขึ้นทะเบียน GI แล้วก็ไม่ได้เอาแล้วเกษตรกรท่ายางที่เคยมาร่วมกันตอนแรกก็หายไปรวมกันไม่ติด การขอสติ๊กเกอร์

สัญลักษณ์ GI ซึ่งต้องปฏิบัติตามคู่มือซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกันหมดยิ่งทำได้ยาก (สัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนชมพู่เพชรสายรุ้ง ตำบลบ้านกุ่มและแปรรูปผลไม้ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2564)

2.4 ด้านความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมและวัฒนธรรมทางสังคม หากพิจารณาจากความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมและวัฒนธรรมทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกชมพู่เพชร จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของเกษตรกร คือต้องเป็นผู้รับเพียงอย่างเดียว รัฐต้องเอาผลประโยชน์มาให้เท่านั้นเกษตรกรต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายเอง แต่นโยบายของกระทรวงพาณิชย์ไม่มีงบประมาณเพื่อสนับสนุนเกษตรกร แต่กระทรวงฯ จะช่วยเหลือในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรโดยเกษตรกรต้องเป็นผู้ปฏิบัติเอง เช่น ชมพู่เพชรต้องปฏิบัติตามมาตรฐานในคู่มือปฏิบัติงาน ผ่านการตรวจสอบมาตรฐานจากคณะกรรมการ จะได้ตราสัญลักษณ์ GI โดยชมพู่จะเป็นสินค้า GI ครบทุกขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชมพู่เพชรสายรุ้งถึงแม้มีราคาสูงก็ขายได้เพราะมีมาตรฐานรับรอง ห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อเสียงก็มีการสั่งชมพู่เพชรจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าชมพู่เพชรมีเอกสารใบรับรองมาตรฐานไม่ว่าจะเป็น GI หรือ GAP ทั้งนี้ นักวิชาการพาณิชย์จังหวัดเพชรบุรีผู้ไม่ประสงค์ออกนาม สังกัดสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเพชรบุรี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2564) แสดงความเห็นว่าการขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ของชมพู่เพชรก็เช่นเดียวกัน เกษตรกรไม่ปรับตัว ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เพราะเคยชิน เคยทำมาแบบนี้ วัสดุอุปกรณ์ก็ไม่เปลี่ยน ตามคู่มือเปลี่ยนแล้วมีค่าใช้จ่ายเพิ่ม ทำไม่ไม่คิดว่าหากมีมาตรฐานแล้วจะนำมาซึ่งรายได้ที่มากกว่าค่าใช้จ่าย คือต้องเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยมด้วย ตามมาด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมที่เคยทำมามาเป็นทำตามในคู่มือแล้วจะได้ตราสัญลักษณ์ อ้างว่าเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดมา นักวิชาการไม่เก่งเท่าเพราะเกษตรกรทำกันแบบนี้มาหลายชั่วอายุคนแล้ว ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงให้ทันยุคทันสมัยบ้าง ผลประโยชน์ก็จะตกแก่เกษตรกรในที่สุด ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกชมพู่เพชรเห็นว่าการขอใช้ตราสัญลักษณ์(สติ๊กเกอร์)แสดงสัญลักษณ์ GI มีข้อบังคับในสมุดคู่มือ และอุปกรณ์ที่กำหนดให้ใช้ เกษตรกรไม่เคยใช้แต่ก็ได้ชมพู่เพชรที่มีคุณภาพ การจะติดสติ๊กเกอร์ชมพู่ทุกลูกนั้นสร้างความยุ่งยากให้แก่เกษตรกร โดยต้องมีค่าใช้จ่ายไปทำสติ๊กเกอร์กันอีก สิ่งใดที่ทำให้ประหยัดต้นทุนได้ เกษตรกรก็อยากจะทำประหยัดกัน แต่ละสวนก็มีวิธีการของตนซึ่งไม่เหมือนกัน รวมทั้งวิธีการกำจัดแมลงวันทองแต่ละสวนก็ยังไม่เหมือนกัน รวมทั้งกระดาดห่อชมพู่ บางสวนก็ใช้ถุงปูนใช้หนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นวิธีการของเกษตรกรแต่ขอให้ชมพู่ที่ออกมามีรสหวานไม่มีแมลงวันเจาะ ลูกมีสีรุ้งสวย และมีคุณภาพ ถ้าเกษตรกรกลัวชมพู่เพชรมีรสชาติไม่หวานก็เอาน้ำเกลือไปราดตรงโคนก่อนค่อยเก็บก็หวานได้ สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาของเกษตรกรที่ตกทอดกันมา แต่ด้านความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมและวัฒนธรรมของเกษตรกรทำให้เกษตรกรก็ยังคงทำกันเหมือนเดิมตามที่เคยทำกันมา เกษตรกรบางคนเก่งจนถึงขนาดเป็นเป็นปราชญ์เกษตรกรไปแล้วก็มี (สัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกชมพู่เพชรสายรุ้งในพื้นที่ 4 รายเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564)

2.5 ผลของการนำนโยบายเกษตรกรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ

ชมพู่เพชรสายรุ้งเป็นสินค้าทางการเกษตรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553 ในชื่อของ “ชมพู่เพชร” ทะเบียนเลขที่ สช53100034 โดยมีผลบังคับใช้นับแต่วันที่ยื่นขอคือวันที่ 17 เมษายน 2551 ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์พ.ศ.2546 รวมระยะเวลาตั้งแต่การขอขึ้นทะเบียนจนได้รับการขึ้นทะเบียน รวม 2 ปี 13 วัน

แต่กรณีการขอใช้ตราสัญลักษณ์(สติ๊กเกอร์)สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ของชมพู่เพชร ยังไม่มีความคืบหน้าในดำเนินการขอใช้ตราสัญลักษณ์ของชมพู่เพชรให้แล้ว แต่เดิมที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้

จัดจ้างมหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ดให้เข้ามาเพื่อวางระบบและรากฐานให้กับสินค้าในจังหวัดเพชรบุรีที่จะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เมื่อขึ้นทะเบียนได้แล้วต้องปฏิบัติตามคู่มือตรวจสอบคุณภาพเพื่อขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในการจัดทำคู่มือต้องมีการประชุมและความคิดเห็นจากเกษตรกรและผู้ประกอบการก่อนในเรื่องการปลูก การใช้อุปกรณ์ กฎกติกาต่าง ๆ ในคู่มือต้องผ่านความเห็นชอบของผู้เข้าร่วมประชุมมาแล้ว แต่เนื่องจากเกษตรกรบางรายที่ใช้อุปกรณ์ในการปลูกไม่เหมือนกัน หรือตอนประชุมเกษตรกรบางกลุ่มไม่มีความเห็นใด ๆ มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ดก็เลยนำมาสรุปและเขียนตามที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสนอมานั่น จึงทำให้เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดในคู่มือในเรื่องของการควบคุมคุณภาพได้ จึงทำให้ไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพูเพชรไปปฏิบัติ ได้แก่

3.1 ภาคประชาชนได้แก่ วิชาสหกิจชุมชน เกษตรกรผู้ปลูก และผู้ประกอบการชมพูเพชรต้องร่วมมือกันผลักดันให้ภาครัฐ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขอใช้ตราสัญลักษณ์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชมพูเพชร ดำเนินการประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระดับจังหวัดที่มีอยู่เดิมหรือแต่งตั้งขึ้นใหม่แทนชุดเดิมที่แต่งตั้งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว เพื่อร่วมกันดำเนินการขอใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชมพูเพชรและขจัดปัญหาและอุปสรรคเพื่อดำเนินการขอใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชมพูเพชรให้ประสบผล

3.2 ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการทำการแก้ไขคู่มือการปฏิบัติงานควบคุมตรวจสอบชมพูเพชรให้สอดคล้องกับวิธีการปลูกและผลิตชมพูในแต่ละอำเภอในจังหวัดเพชรบุรีซึ่งจะทำให้สามารถขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ได้ตามพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

3.3 ภาครัฐต้องมีการรณรงค์เพื่อสื่อสารให้เกษตรกรได้ตระหนักถึงประโยชน์จากการใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย “การนำนโยบายสาธารณะเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปปฏิบัติ กรณีศึกษา เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพูเพชร” มีประเด็นที่จะอภิปรายผลดังนี้

1. ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ ดังที่ได้ศึกษามาแล้วว่านโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นเป็นนโยบายสาธารณะ (Public Policy) มีลักษณะจากบนลงล่าง (Top-down Policy) ที่กำหนดจากฝ่ายบริหารคือคณะรัฐมนตรีผ่านกระทรวงพาณิชย์ลงสู่จังหวัด ทั้งนี้ การที่นโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพูเพชรยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการนำนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย ลักษณะของนโยบาย กฎหมาย/ระเบียบ สมรรถนะของหน่วยงาน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ การสนับสนุนเชิงนโยบาย การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของภาคประชาชน รวมทั้งความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมทางสังคม รวมถึงทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ไม่สามารถดำเนินการได้ทุกองค์ประกอบ ดังจะเห็นได้จากกรณีของการขึ้นทะเบียนชมพูเพชรเป็นสินค้า GI ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้อต่อการขึ้นทะเบียนชมพูเพชรเป็นสินค้า GI ครบถ้วน กล่าวคือ มีความชัดเจนของนโยบายเนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย ทำให้หน่วยงานในจังหวัดร่วมมือกันดำเนินการ ประกอบ

กับทางเกษตรกรผู้ปลูกชมพูเพชรประสบปัญหาเกี่ยวกับราคาชมพูตกต่ำและการแอบอ้างผลผลิตทางการเกษตรของชมพูชนิดอื่น จึงทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและเกษตรกรผู้ปลูกชมพู รวมทั้งการที่ชมพูเพชรเป็นผลไม้ที่มีคุณภาพโดยตัวเองจึงทำให้การขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของธันภัทร โคตรสิงห์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การนำนโยบายโฉนดชุมชนไปปฏิบัติพบว่ามี 5 เงื่อนไข ได้แก่ การต่อสู้อย่างยาวนานเรื่องสิทธิในที่ดินทำกินของชุมชน การมีสมาชิกในชุมชนที่เข้มแข็ง การเข้าร่วมกับเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย เพื่อขับเคลื่อนนโยบาย การมีหน่วยงานรองรับสิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดินตามกฎหมายและการหนุนช่วยจากนักวิชาการ และสอดคล้องกับฉันทน์ คุปตานนท์และคณะ (2561) ศึกษาเรื่องโครงการวิจัยข้าวเฉียงปากกรอ: สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อสิทธิชุมชนภายใต้ชุดโครงการการพัฒนาเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็งพบว่าข้าวเฉียง เป็นข้าวพื้นเมืองในคาบสมุทรมุทราชูปถัมภ์ เกษตรกรชาวนาตำบลปากกรอนิยมปลูกข้าวเฉียงไว้กินเองขณะที่ปลูกข้าวอื่นไว้ขายตามความต้องการของตลาด จึงดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ในการขึ้นทะเบียนข้าวเฉียงปากกรอ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับภายใต้พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อีกทั้งยังเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวเฉียงปากกรอซึ่งจะมีส่วนช่วยส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย เพราะการขึ้นทะเบียนสินค้าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์และความพิเศษให้กับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอันจะนำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนของชุมชนปากกรอ ทั้งนี้ จากการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรทำให้กลุ่มเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากขึ้นรวมถึงการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมในการที่จะขึ้นทะเบียนสินค้าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะให้สิทธิประชาชนในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยตนเองได้ก็ตาม แต่การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการควบคุมคุณภาพการผลิตนั้น ผู้ดำเนินการขอขึ้นทะเบียนไม่สามารถทำเองได้หากขาดความช่วยเหลือจากองค์กรอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทางหน่วยงานราชการประกอบกับปัญหาโดยสภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสิทธิชุมชนหรือสิทธิที่มีความเป็นเจ้าของร่วมก่อให้เกิดอุปสรรคในการบังคับใช้สิทธิบางประการอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมาตรการบังคับสิทธิก็ ไม่มากเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความตระหนักรู้และสร้างคุณค่าแก่สินค้าภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน

ในขณะที่การขอใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ของชมพูเพชรกลับไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ชมพูเพชรเท่าที่ควรจึงทำให้ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐในจังหวัดเพชรบุรี ประกอบกับเกษตรกรผู้ปลูกชมพูเพชรไม่ให้ความร่วมมือกันเท่าที่ควรจึงทำให้การขอใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชมพูเพชรไม่คืบหน้า แม้ว่าจะได้มีการตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัดเพื่อพิจารณาการขอใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เหตุผลสำคัญประการหนึ่งก็คือการที่เกษตรกรไม่เห็นถึงความสำคัญของการใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากราคาของชมพูเพชรมีราคาดีอยู่แล้วในตลาดจึงเป็นเรื่องที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดควรจะได้ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรผู้ปลูกชมพูได้ทราบและตระหนักถึงความสำคัญในการได้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งกรณีดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีมะนาวเพชรจะเห็นได้ว่าสามารถขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ (สติ๊กเกอร์) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติตามคู่มือควบคุมคุณภาพในการปลูกและผลิตมีขั้นตอนที่เป็นมาตรฐานที่สามารถปฏิบัติตามกันได้ทุกพื้นที่ที่ปลูกมะนาวแป้นซึ่ง

แตกต่างจากคู่มือควบคุมคุณภาพในการปลูกและผลิตชมพูเพชรดังที่กล่าวมาแล้วโดยละเอียด สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงหทัย นาคเสวก (2559) ศึกษาเรื่องระบบควบคุมตรวจสอบสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายไทย:ศึกษากรณีข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้พบว่า การตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความชัดเจนและมีมาตรฐาน และนำมาศึกษาร่วมกับแผนการควบคุมตรวจสอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และเสนอเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานหรือระบบตรวจสอบควบคุมสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มีมาตรฐานและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการนำนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นกรณีศึกษาเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ชมพูเพชรให้ประสบความสำเร็จ

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการนำนโยบายเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นไปปฏิบัติ กรณีศึกษาเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นชมพูเพชรให้ประสบความสำเร็จนั้น ได้ประสบความสำเร็จเฉพาะเรื่องการขึ้นทะเบียนชมพูเพชรสายรุ้งเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่ในส่วนการขอใช้ตราสัญลักษณ์(สติ๊กเกอร์)สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากการขาดความร่วมมือของเกษตรกรผู้ปลูกชมพูที่จะปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานการควบคุมแผนการควบคุมตรวจสอบ ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการนำนโยบายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ดังนั้น ภาคประชาชนต้องร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการทำการแก้ไขคู่มือการปฏิบัติงานควบคุมตรวจสอบชมพูเพชรให้สอดคล้องกับวิธีการปลูกและผลิตชมพูเพชรในแต่ละอำเภอ เพื่อสามารถขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ได้ ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ เทพรัตน์ พิมลเสถียร (2558) ศึกษาเรื่องกลไกการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์จังหวัดนครปฐม พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยมีเพียง 4 ข้อ ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการปกป้องและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ต่างๆที่เกี่ยวกับการปกป้องและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการปกป้องและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อปกป้องและส่งเสริม ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากขาดการส่งเสริมรวมถึงการเปิดโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐให้เข้าไปมีบทบาท อีกทั้งประชาชนเองก็ยังไม่ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา จึงเสมือนขาดปัจจัยกระตุ้นให้ ประชาชนตื่นตัวในการดำเนินการในเรื่องการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นตัวเอง นอกจากนี้ การที่แต่ละท้องถิ่นในแต่ละแห่งแม้ว่าจะมีความแตกต่างในการปลูกและผลิตชมพูเพชรที่แตกต่างกันมิใช่เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ ญัฐษา แคนยุกต์ (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาชมพูเพชรสายรุ้งของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบุรีซึ่งพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกชมพูเพชรสายรุ้ง คือ วัสดุที่ใช้ห่อผล นั่งร้านการขึ้นห่อและการบรรจุผลิตภัณฑ์ แนวทางการพัฒนาแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ การปลูกและแนวทางการพัฒนาการปลูกชมพูเพชรสายรุ้ง การดูแลรักษาและแนวทางการพัฒนาการดูแลรักษาชมพูเพชรสายรุ้ง การตลาดและแนวทางการพัฒนาการตลาดของชมพูเพชรสายรุ้ง และการดูแลหลังการเก็บเกี่ยวและแนวทางการพัฒนาการดูแลหลังการเก็บเกี่ยวชมพูเพชรสายรุ้ง แนวทางการพัฒนา

เกษตรกรได้เปลี่ยนวัสดุการห่อใหม่มีการตัดยอดเพื่อลดการขึ้นต่อผล บรรลุเกณฑ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้ความช่วยเหลือ

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2563). เอกสารประกอบการชี้แจงการจัดทำโครงการสำคัญประจำปี 2565 เพื่อบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (3) การเกษตร.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. (2550). คู่มือการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกุ่ม จังหวัดเพชรบุรี. (2564). ข้อมูลจากการสัมภาษณ์. ทำการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564.
- ณัฐชา แคนยุกต์. (2558). แนวทางการพัฒนาชมพู่เพชรสายรุ้งของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณิชนันท์ คุปตานนท์และคณะ. (2561). ข้าวเจียงปากกรอ : สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อสิทธิชุมชน. รายงานผลการดำเนินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง ปีงบประมาณ 2560 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดวงหทัย นาคเสวก. (2559). ระบบควบคุมตรวจสอบสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายไทย : ศึกษากรณีข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้. การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพมหานคร.
- เทพรัตน์ พิมลเสถียร. (2558). กลไกการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์:กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์จังหวัดนครปฐม. รายงานวิจัยเสนอต่อกองทุนวิจัยสถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ธันภัทร โคตรสิงห์. (2556). การนำนโยบายโดนดชุมชนไปปฏิบัติ. วารสารพัฒนาสังคม JSD, 16(1).
- นักวิชาการสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองเพชรบุรี. (2564). ข้อมูลจากการสัมภาษณ์. ทำการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2564.
- ประธานวิสาหกิจชุมชนชมพู่เพชรสายรุ้ง ตำบลบ้านกุ่มและแปรรูปผลไม้. (2564). ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2564.
- สมาชิกกลุ่มเกษตรกรสวนชมพู่เพชรสายรุ้ง ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. (2563). ข้อมูลจากการสัมภาษณ์. ทำการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563.